

УДК 347.965:004.8:174.4

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.9>*В. В. Гансецька*

АДВОКАТ І CHATGPT: ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток штучного інтелекту та інтеграція його інструментів, таких як ChatGPT, у практику різних професій зумовлюють необхідність комплексного аналізу правових наслідків їх використання. Адвокатська діяльність, яка передбачає високий рівень відповідальності за достовірність правової інформації, захист прав і свобод клієнтів, особливо гостро реагує на такі інновації. Використання адвокатом генеративних систем штучного інтелекту може мати як позитивний потенціал (наприклад, оперативний пошук і узагальнення правових джерел, оптимізація підготовки документів тощо), так і значні ризики (наприклад, використання недостовірних даних, поширення фейкових судових рішень, порушення етичних стандартів тощо).

У сучасних умовах проблема відповідальності адвоката за застосування ChatGPT постає як комплексна, оскільки охоплює питання професійної етики, дисциплінарної та, у певних випадках, цивільно-правової відповідальності. Актуальність даного дослідження також обумовлена відсутністю чітких правових механізмів регулювання використання штучного інтелекту у сфері правничої діяльності як в Україні, так і в більшості зарубіжних країн. Це створює колізії між вимогами до належної правничої допомоги та ризиком використання недостовірних або неправильно інтерпретованих даних, згенерованих системою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика застосування штучного інтелекту в адвокатській діяльності, зокрема з огляду на етичні стандарти та питання дисциплінарної відповідальності, перебуває у центрі уваги як українських, так і зарубіжних дослідників. До кола вчених, які вже досліджували це наукове питання у своїх працях, належать, зокрема, О. Барабаш, С. Барбашин, Д. Белов, В. Белова, С. Бортник, І. Варава, М. Великанова, Ю. Дмитрик, І. Жукевич, О. Ковальчук, К. Клименко, С. Іваницький, О. Парамонова, О. Стрільців, О. Тарасенко, В. Теремецький, О. Федоренко, С. Шевчук, Н. Шишка, К. Яровий та інші. Водночас динамічний розвиток генеративних технологій штучного інтелекту й їхнє поступове впровадження у практику адвокатури підтверджують, що окреслена проблематика не втрачає актуальності протягом останніх років і продовжує активно осмислюватися у сучасній національній та зарубіжній правовій доктрині.

Метою дослідження є комплексне теоретико-правове обґрунтування відповідальності адвоката за застосування ChatGPT у професійній діяльності, а також формування пропозицій щодо удосконалення механізмів регламентації та контролю використання інструментів штучного інтелекту в адвокатській практиці.

Виклад основного матеріалу. Дослідницький масив щодо використання ChatGPT в адвокатській діяльності стрімко зростає, однак залишається фрагмен-

тованим: переважають міждисциплінарні огляди, рекомендації професійних об'єднань і судово-практичні кейси, тоді як емпіричних робіт про фактичні моделі поведінки адвокатів і стандарти належної обачності поки істотно менше. Провідні асоціації та професійні інституції вже запропонували рамкові етичні орієнтири для правників, акцентуючи на обов'язку компетентності, конфіденційності, перевірки достовірності й належного нагляду за використанням інструментів ШІ [1]. Так, Американська асоціація адвокатів (ABA) у 2024 р. оприлюднила першу загальнонаціональну етичну думку щодо використання ШІ в професійній діяльності адвокатів (відомо як «Formal Opinion»), яка систематизує ризики та підходи до їх мінімізації; в аналогічному ключі діє Нью-Йоркська колегія адвокатів («Formal Opinion 2024-5») і низка штатних органів самоврядування [2].

У країнах загального права судова практика стала ключовим каталізатором дискурсу про дисциплінарну відповідальність адвоката. Після накладення дисциплінарного стягнення у справі *Mata v. Avianca, Inc.* [3] з'явилися численні рішення, що прямо зобов'язують розкривати використання ШІ, а також підтверджувати перевірку цитованих джерел. У 2025 р. фіксуються нові дисциплінарні кейси за використання ШІ в США та Австралії, що поглиблює обговорення стандартів належної етичної поведінки адвоката [4]. Паралельно професійні об'єднання й аналітичні центри публікують свої рекомендації. Так, у 2025 р. Law Society of England and Wales оновила «Generative AI – the essentials», узагальнивши ризики та можливості для адвокатської професії [5].

Регуляторний контекст у ЄС так само задає рамки належної практики використання ШІ в адвокатській діяльності. Так, 1 серпня 2024 р. набув чинності Регламент ЄС 2024/1689 (*AI Act*), який запроваджує вимоги до систем ШІ і спеціальні норми щодо систем загального призначення [7]. У 2025 р. представлено *Кодекс практики для GPAI*, покликаний сприяти належному використанню *AI Act* [6].

В Україні процесуальні механізми використання ШІ в адвокатській діяльності поки не уніфіковані. Дослідницький фокус зосереджений на імплементації загальних етичних стандартів адвокатури до нових технологічних ризиків – насамперед конфіденційності, незалежності, недопущення введення в оману суду та сторін, а також дисциплінарної відповідальності за недобросовісну поведінку. НААУ публікують рекомендації щодо відповідального використання ШІ. Водночас наукові статті українських авторів уже пропонують первинні підходи до поєднання вимог конфіденційності з практичним використанням LLM-інструментів і застерігають від внесення персональних/привілейованих даних до публічних чат-ботів [7].

На сьогодні у сучасній юридичній практиці спостерігається активне застосування системи ChatGPT для оперативного пошуку судових рішень та правових позицій. Проте масове застосування подібних технологій без належної критичної оцінки супроводжується суттєвими ризиками. Одним із ключових негативних аспектів є здатність алгоритму генерувати «вигадані» судові прецеденти та кейси, які не мають жодного фактичного чи документального підтвердження. Використання таких даних у процесуальних документах або при формуванні правової позиції може призвести до професійних помилок адвокатів, введення в оману суду,

а також поставити під сумнів дотримання принципів доброчесності та професійної етики.

Так, у травні 2023 року юристи використовували прецеденти з ChatGPT для створення позову проти авіалінії «Avianca». У документі з'явилися вигадані судові прецеденти – повністю неіснуючі. Коли адвокати не змогли представити оригінали кейсів, суд призначив штраф 5000 \$ [8].

У лютому 2025 року три адвокати, що вели справу проти «Walmart» з посиланнями на AI-програму теж застосували неіснуючі кейси. Суд у Вайомінгу оштрафував їх на 5000 \$ загалом [9].

Адвокат Richard Bednar отримав санкцію від апеляційного суду Юти за подачу брифу, що містив вигаданий прецедент (*Royer v. Nelson*), створений ChatGPT. Він визнав, що документ підготував стажер без перевірки, але адвокат не взяв на себе відповідальність за зміст. Апеляційний суд вирішив, що адвокат не виконав обов'язок «gatekeeping» (перевірки достовірності матеріалів) і наклав стягнення, підкресливши, що «більшість адвокатів повинні самі перевіряти подані документи» [10].

В іншій справі, розгляд якої відбувся 12 лютого 2024 року, суд штату Массачусетс оштрафував адвоката на 2 000\$ за включення до процесуальних документів вигаданих кейсів, згенерованих AI. Суд визнав, що хоча адвокат був щирий і доброчесний, відповідальність за перевірку поданих матеріалів не може бути знята щирістю [11].

Як вказує Washington Post, щонайменше 95 випадків з фейковими судовими цитатами чи судовою практикою, згенерованою AI були зафіксовані судами США з червня 2023 року. Суми штрафів сягали 31 100\$ (штат Каліфорнія), а судді дедалі активніше реагують репутаційними та фінансовими санкціями, попереджаючи: часте використання AI без перевірки – це ризик для професійної відповідальності [14].

Отже, аналіз зарубіжної судової практики свідчить, що використання адвокатами штучного інтелекту у правозастосовній діяльності створює суттєві ризики дисциплінарної відповідальності. Незважаючи на інноваційний потенціал таких інструментів, їхнє застосування у професійній діяльності адвоката має супроводжуватися суворим дотриманням етичних та правових стандартів.

В Україні наразі немає підтверджених випадків застосування дисциплінарних стягнень саме за використання неправдивих або штучно згенерованих правових матеріалів. Тема є новою і потенційно актуальною на майбутнє. У цьому контексті практика зарубіжних судів, описаних вище може стати орієнтиром для українських дисциплінарних органів у майбутньому.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат зобов'язаний діяти на засадах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникати будь-яких дій, що можуть підірвати довіру до адвокатури. Використання фейкових судових прецедентів, навіть якщо вони згенеровані за допомогою ШІ, може розцінюватися як порушення принципу доброчесності, належної професійної компетентності та чесності.

Згідно з Правилами адвокатської етики України, адвокат зобов'язаний перевіряти достовірність відомостей, які він використовує у своїй правовій позиції,

та утримуватися від введення суду в оману. Адвокат повинен бути чесним, добросовісним та діяти відповідно до принципів професійної етики та не має права умисно подавати суду неправдиві відомості.

Таким чином, адвокат, який без критичної перевірки покладається на інформацію, отриману з ChatGPT чи подібних систем, і подає до суду посилання на неіснуючі судові акти, потенційно може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності. Окрім того, такі дії створюють загрозу підриву авторитету адвокатури, адже підрив довіри до професії є окремою підставою для дисциплінарного провадження.

Адвокат, підписуючи процесуальний документ, підтверджує достовірність наведених у ньому відомостей. Використання AI не звільняє від відповідальності: незалежно від джерела інформації адвокат має виконати *«gatekeeping role»* — перевірити, чи існують посилання на судові рішення та чи відповідають вони фактичним даним. Навіть якщо адвокат діяв без умислу, але подав вигадані судові рішення, це кваліфікується як порушення професійних стандартів і може призвести до накладення дисциплінарних стягнень. Добросовісність не усуває відповідальності. Тобто, якщо буде доведено, що адвокат свідомо або навіть через недбалість використовував вигадані судові прецеденти чи неперевірені факти (зокрема, створені штучним інтелектом на кшталт ChatGPT), він може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності.

Висновки. Аналізуючи зарубіжний досвід можна зробити висновок, що проблема носить масовий характер, що формує тенденцію до встановлення більш жорстких стандартів професійної відповідальності. Міжнародний досвід свідчить: штучний інтелект може бути корисним інструментом у руках адвоката, але він ніколи не знімає з нього особистої професійної відповідальності за достовірність наданої інформації. Практика таких країн як США, Австралія та Велика Британія однозначно вказує: адвокат несе персональну відповідальність за перевірку достовірності кожного джерела, незалежно від того, чи воно отримане за допомогою технологій штучного інтелекту.

В українських реаліях відсутність чітких механізмів регулювання використання ШІ у правничій діяльності створює нормативний вакуум. Хоча чинні Правила адвокатської етики вже містять вимоги добросовісності, компетентності та недопущення введення суду в оману, їхня імплементація у сфері цифрових технологій вимагає конкретизації. Ефективним інструментом для початку було б доповнити ПАЕ окремим розділом, присвяченим використанням штучного інтелекту в адвокатській діяльності.

Таким чином, формування національної практики у сфері застосування штучного інтелекту в адвокатурі потребує не лише адаптації зарубіжних підходів, а й розробки власних нормативних стандартів. Це дозволить забезпечити баланс між інноваційністю правничої діяльності та дотриманням фундаментальних етичних і професійних вимог, що гарантують довіру суспільства до адвокатури.

Література

1. New York City Bar Association. Formal Opinion 2024-5: Generative AI in the Practice of Law [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nycbar.org/reports/formal-opinion-2024-5-generative-ai-in-the-practice-of-law/> (дата звернення: 29.08.2025).

2. University of North Carolina School of Law Library. ABA Formal Opinion 512: The Paradigm for Generative AI in Legal Practice [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://library.law.unc.edu/2025/02/aba-formal-opinion-512-the-paradigm-for-generative-ai-in-legal-practice/> (дата звернення: 29.08.2025).
3. United States District Court, Southern District of New York. *Mata v. Avianca, Inc.*, Case 1:2022cv01461 – Document 54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/new-york/nysdce/1:2022cv01461/575368/54/> (дата звернення: 29.08.2025).
4. Stanford Law School. Court Rules and Policies for AI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://law.stanford.edu/juelsgaard-intellectual-property-and-innovation-clinic/court-rules-and-policies-for-ai/> (дата звернення: 30.08.2025).
5. New Zealand Law Society. Lawyers and AI: Guidance, March 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lawsociety.org.nz/assets/Professional-practice-docs/Rules-and-Guidelines/Lawyers-and-AI-Guidance-Mar-2024.pdf> (дата звернення: 30.08.2025).
6. European Commission. AI Act Enters into Force, 01 August 2024 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/ai-act-enters-force-2024-08-01_en (дата звернення: 30.08.2025).
7. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on Artificial Intelligence [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (дата звернення: 30.08.2025).
8. Міністерство цифрової трансформації України. Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/zvit/Рекомендації_з_відповідального_використання_штучного_інтелекту_для.pdf (дата звернення: 30.08.2025).
9. Lyon C. F. Fake Cases, Real Consequences: Misuse of ChatGPT. NY Litigator [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.goldbergsegalla.com/app/uploads/2023/10/Fake-Cases-Real-Consequences-Misuse-of-ChatGPT-Christopher-F.-Lyon-NY-Litigator.pdf> (дата звернення: 30.08.2025).
10. Bloomberg Law. Morgan & Morgan Lawyers Fined for Hallucinated AI Citations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.bloomberglaw.com/litigation/morgan-morgan-lawyers-fined-for-hallucinated-ai-citations> (дата звернення: 31.08.2025).
11. The Verge. Lawyers keep citing AI-generated hallucinations in court [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theverge.com/policy/677373/lawyers-chatgpt-hallucinations-ai> (дата звернення: 31.08.2025).
12. WSHB Law. Court Cautions: AI-Generated Legal Filings May Face Consequences [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wshblaw.com/publication-court-cautions-ai-generated-legal-filings-may-face-consequences> (дата звернення: 30.08.2025).
13. Massachusetts Bar Association. Massachusetts Lawyer Sanctioned for AI-Generated Fictitious Cases [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.msba.org/site/site/content/News-and-Publications/News/General-News/Massachusetts-Lawyer-Sanctioned_for_AI_Generated-Fictitious_Cases.aspx (дата звернення: 31.08.2025).
14. The Washington Post. Attorneys keep citing fake AI cases in court; judges respond [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.washingtonpost.com/nation/2025/06/03/attorneys-court-ai-hallucinations-judges/> (дата звернення: 30.08.2025).

Анотація

Гансецька В. В. Адвокат і ChatGPT: етичні стандарти та юридична відповідальність. – Стаття.

У статті досліджуються проблемні аспекти використання адвокатами інструментів штучного інтелекту, зокрема системи ChatGPT, у професійній діяльності. Наголошено, що впровадження цифрових технологій у сферу правозастосування створює як нові можливості, так і значні ризики, пов'язані з достовірністю та перевірюваністю інформації. Використання згенерованих алгоритмом фейкових судових рішень у процесуальних документах не лише підриває довіру до адвокатури, але й може кваліфікуватися як дисциплінарний проступок. На підставі аналізу чинного законодавства України, зокрема Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики, обґрунтовується висновок про наявність правових підстав для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за введення суду в оману шляхом використання неперевірених або вигаданих джерел.

Особливу увагу приділено зарубіжній судовій практиці. Розглянуто прецеденти зі США: *Mata v. Avianca, Inc.* (2023), у якій адвокати подали до суду вигадані рішення, що призвело до накладення штрафу у 5 000 доларів США, та *Wadsworth v. Walmart Inc.* (2025), де троє адвокатів отримали санкції за використання неіснуючих прецедентів, згенерованих внутрішньою AI-системою. Також наведено приклади з Массачусетсу, Юти та Алабами, де суди застосували фінансові стягнення та дисциплінарні заходи до правників, які подали документи з «галюцинаціями» штучного інтелекту.

Зроблено висновок, що зарубіжна практика демонструє єдиний підхід: адвокат несе персональну відповідальність за перевірку достовірності кожного процесуального посилання, незалежно від використаних технологій. У цьому контексті українська адвокатура потребує вироблення чітких методичних рекомендацій та впровадження внутрішніх політик щодо застосування AI, аби забезпечити баланс між інноваційністю та дотриманням професійних стандартів.

Ключові слова: штучний інтелект, дисциплінарна відповідальність, суд, судова практика, професійна діяльність.

Summary

Hansetska V. V. Attorney and ChatGPT: Ethical Standards and Legal Liability. – Article.

The article examines the problematic aspects of using artificial intelligence tools, in particular ChatGPT, by attorneys in their professional practice. It is emphasized that the integration of digital technologies into the field of law creates both new opportunities and significant risks related to the accuracy and verifiability of information. The use of AI-generated fabricated court decisions in procedural documents not only undermines trust in the legal profession but may also be qualified as a disciplinary offense. Based on the analysis of current Ukrainian legislation, including the Law of Ukraine “On the Bar and Advocacy” and the Rules of Professional Ethics for Attorneys, the article substantiates the conclusion that there are legal grounds for holding an attorney disciplinarily liable for misleading the court by using unverified or fictitious sources.

Special attention is devoted to foreign judicial practice. Precedents from the United States are considered: *Mata v. Avianca, Inc.* (2023), where attorneys filed fabricated decisions, which resulted in a \$5,000 fine, and *Wadsworth v. Walmart Inc.* (2025), where three attorneys were sanctioned for relying on non-existent precedents generated by an internal AI system. Further examples are provided from Massachusetts, Utah, and Alabama, where courts imposed financial penalties and disciplinary measures on legal professionals who submitted documents containing AI “hallucinations.”

The study concludes that foreign practice demonstrates a unified approach: an attorney bears personal responsibility for verifying the accuracy of every procedural reference, regardless of the technology employed. In this context, the Ukrainian bar requires the development of clear methodological guidelines and the implementation of internal policies regarding the use of AI, in order to ensure a balance between innovation and compliance with professional standards.

Key words: artificial intelligence, disciplinary liability, court, judicial practice, professional activity.

Дата надходження статті: 23.09.2025

Дата прийняття статті: 21.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025